

DOMOVINI S LJUBAVLJU

Jadranka Garmaz / Marija Juen / Annemarie Hochrainer (Hg.), *Raznolike domovine, Komunikativno teološki pogledi / Vielfältige Heimat(en), Kommunikativ-theologische Perspektiven*, Matthias Grünewald Verlag, Mainz 2020., 369. str.

Zbornik pod naslovom *Raznolike domovine* 21. je izdanje u seriji „Komunikativna teologija (KomTheo)”, koju su 2002. godine pokrenuli Bernd Jochen Hilberath i Matthias Scharer. „Komunikativna teologija sebe vidi kao specifičnu ‘kulturu teološke djelatnosti’, koja ne samo da odražava, nego i predstavlja interdisciplinarnost razmatranjem pojedinačnih pitanja iz različitih teoloških stručnih disciplina, ali prije svega iz različitih područja prakse i raznolikih kulturnih konteksta” (str. 13).

Hilberath i Scharer su 2004. godine zajedno sa sustavnim teologom Bradfordom E. Heinzeom sa Sveučilišta Fordham / New York osnovali njemačko-englesku seriju „Komunikativna teologija – interdisciplinarno / Communicative Theology – Interdisciplinary Studies (KomTheoInt)” te su preko njih aktualne rezultate istraživanja komunikativne teologije učinili dostupnima znanstvenoj zajednici i javnosti.

U predgovoru ovog zbornika predstavlja se novi urednički tim serije „Komunikativna teologija”, među kojima su i dvije navedene urednice ovoga izdanja. Prije spomenuti Bradford Hinze ostaje i osigurava kontinuitet uredništva. Novi su ljudi Jadranka Garmaz, profesorica religiozne pedagogije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu, potom Gunter Prüller-Jagenteufel, izvanredni profesor teološke etike na Katoličkom teološkom fakultetu Sveučilišta u Beču, tu je i Gunda Werner, profesorica dogmatike na Katoličkom teološkom fakultetu Sveučilišta u Grazu, i konačno Marija Juen, viša predavačica na katedri za katehetiku/religijsku pedagogiju i didaktiku na Institutu za praktičnu teologiju Katoličkog teološkog fakulteta Sveučilišta u Innsbrucku. Svi oni zajedno zahvaljuju Hilberathu i Schareru za pokretanje i dugogodišnje mentorstvo „Komunikativne teologije”.

Garmaz i Juen s trećom suurednicom Hochrainer u uvodu predstavljaju sve autore i teme Zbornika 21, koji na prikladan način povezuje temeljna gledišta komunikativne teologije: u dvama kulturnim kontekstima interdisciplinarno obrađuju i stavljaju na raspravu sporan pojam domovine. Ukupno ih je 15, sedmero iz Spli-

ta, iz Innsbrucka četvero, po jedan autor iz Graza, Eichstätt-Ingolstadt, Bochuma i Tübingena. Svi su radovi objavljeni na hrvatskom i njemačkom jeziku.

„Prilozi su u ovom zborniku usredotočeni na raspravu o ‘domovini’, pojmu koji je trenutno jako aktualan u društvenom, političkom i znanstvenom kontekstu. Domovina je bila u središtu pažnje i na simpoziju u Sinju i Splitu (Hrvatska) u lipnju 2018., koji su organizirali Međunarodna istraživačka grupa ‘Komunikativna teologija’ i Katolički bogoslovni fakultet u Splitu” (str. 21).

Zbornik otvara Anđelko Domazet člankom koji nosi naslov „Neka zapažanja o domoljublju u Hrvatskoj od njezine samostalnosti do danas”. Autor navodi kako ne želi ulaziti u svu kompleksnost hrvatskog nacionalnog pitanja, nego podsjetiti na neke bitne odrednice hrvatskog patriotizma i njegova izražavanja u Hrvatskoj od njezine samostalnosti do danas. Napravio je kratki povijesni podsjetnik na tri ključna događaja ili povijesna obrata koja je hrvatski narod doživio početkom 90-tih godina prošlog stoljeća: pad komunističkog režima, rasulo Jugoslavije i ostvarenje državne samostalnosti pobjedom u Domovinskom ratu. Za čitatelje kojima je taj pojam manje poznat, Domazet objašnjava kako sintagma „Domovinski rat” označava rat koji se od 1991. do 1995. vodio na teritoriju Republike Hrvatske kad su srpski pobunjenici poduprti jakim vojnim snagama JNA okupirali i pokušali odcijepiti dijelove naše zemlje, što im na kraju zahvaljujući prvom predsjedniku dr. Franji Tuđmanu i hrvatskim braniteljima, nije uspjelo.

„Za vrijeme i nakon završetka oslobodilačkog rata 1995. mnogi u ratom opustošenoj državi zlorabe nacionalni osjećaj i državne institucije u procesu pretvaranja državnog vlasništva u privatno bogatstvo. Domoljublje je kompromitirano zbog niz afera u javnom političkom životu i borbi za moć. Od okončanja rata 1995. društveni su procesi Hrvatsku državu, čiju je uspostavu većina građana vidjela kao temelj društvenog i osobnog prosperiteta, udaljili od prvotnih vizija i nadanja koja su bila povezana s njezinim utemeljenjem. Domoljublje je svedeno na ceremonijalno mahanje zastavama, navijanje za hrvatske nacionalne sportske reprezentacije, pjevanje domoljubnih pjesama i obilježavanje obljetnica ratnih operacija”, piše Domazet (str. 27).

Na kraju pledira da kršćani izgrađuju vlastitu domovinu sukladno evanđeoskim vrednotama i univerzalnim etičkim i kulturnim vrijednostima. Samo takvo će shvaćeno domoljublje omogućiti političko djelovanje na dobrobit cijele zajednice i svakog građanina u državi, zaključuje profesor sa splitskog KBF-a.

Drugi je prilog Christiana Bauera iz Innsbrucka, „No roots, but routes?“, istraživanje teologije višestrukih domovina. U svome se radu Bauer dotiče singla Alice Merton u kojem pjevačica pjeva o tome kako je bez korijena, ali je stalno na putu, seli se iz grada u grad, iz države u državu. Tragom tih stihova, Bauer je u potrazi za jednim alternativnim, neidentitarnim, to jest alteritetnim okvirom pokušao skicirati pregled jedne teologije višestrukih domovina.

„Gubljenje korijena (engl. *roots*) koji nas povezuju s domovinom omogućava na koncu nastanak puteva (eng. *routes*) jedne čežnjom vođene potrage za domovinom u različitim situacijama vlastitog života... U osnovi domovina ‘nedostaje’ – i upravo to nedostajanje korijena (engl. *roots*) je kao konstitutivni nedostatak jedna vrsta ‘dozvole’ koja odobrava puteve (engl. *routes*) na kojima pokušavamo pronaći svoju domovinu”, ističe Bauer (str. 77).

Razmatrajući duhovne putove u potrazi za domovinom, Bauer navodi francuskog isusovca Michela de Certeaua, stručnjaka za kršćansku mistiku i povjesničara: „Pronalazak mjesta može biti polazna točka jednog duhovnog iskustva, ali nemoguće se na tom mjestu i trajno zadržati.” To uspoređuje sa susretom Marije Magdalene s Isusom na praznom grobu. Takvi susreti uvijek potraju kratko: sam Krist joj govori *Noli me tangere* (*Ne zadržavaj se sa mnom*).

„U ovom mističnom, terestričkom i nomadskom kontekstu, domovina nije ni za mjesno ukorijenjene kršćanke i kršćane ‘oznaka podrijetla, nego odrednica cilja’ – jer, i oni su sami egzistencijalno višestruko domaći, čija se posljednja domovina nalazi ‘na nebesima’ (Fil 3,20)”, zaključuje Christian Bauer (str. 89).

„Moja domovina u svjetlu biblijskih paradigmi”, naziv je rada splitskog bibličara Domagoja Runje. Ističući naše dvije domovine, zemaljsku i nebesku, Runje stavlja naglasak na zemaljsku i piše kako se Stari zavjet može čitati kao povijest Izraela. Domovinsku povijest toga naroda prati kroz likove Abrahama, Izaka, Jakova, Mojsija i Jošue, pa kroz njihove osobne povijesti interpretira razne situacije pripadnika našeg naroda. Tako neki Hrvati poput Izaka ostaju čitav život u zemlji u kojoj su rođeni, neki se prepoznaju u Jakovu i njegovim sinovima koji su zbog oskudice iselili u Egipat, tamo ostali generacijama i odande se teškom mukom vratili u domovinu. Mnogi su naraštaji poput Mojsija umrli na putu i nisu dočekali povratak u zemlju otaca.

„No sadašnje stanje u Hrvatskoj, četvrt stoljeća nakon političkog osamostaljenja koje nažalost nije prošlo bez rata, moglo bi se usporediti s vremenom nestabilnosti nakon što je Mojsijev pomoćnik Jošua uveo narod u Obećanu zemlju. Traži se model uređenja

društva koji će na najbolji način omogućiti dobar i kvalitetan život u zemlji. Biblijska povijest uči nas da društvene strukture koje bi to automatski mogle učiniti ne postoje. Ali se te strukture uvijek mogu promijeniti na bolje. Proces stvaranja domovine na zemlji nikada se ne dovršava. On se dovršava u onoj domovini o kojoj nismo govorili u ovom prilogu”, konstatira Runje (str. 98).

O „Zamjenskoj domovini” (Izbor tragova) piše Ottmar Fuchs iz Tübingena. Poprilično opširan članak Fuchs završava 9. poglavljem, s naslovom „Kako ‘Bleiburg’ može omogućiti i ojačati jedno konstruktivno hrvatsko iskustvo ‘domovine’? Poprilično bespomoćna promišljanja jednog vanjskog promatrača”.

Autor propitkuje treba li se ili ne održavati misa zadušnica u sjećanje na pokolj u Bleiburgu u Koruškoj u svibnju 1945?! „Ovdje nije potreban obred koji pobjedonosno slavi vlastitu domovinu, nego jedan obred koji ozbiljno shvaća i naglašava bol koju ljudi osjećaju zbog ovih žrtava. Ne samo bol, nego i bijes i vapaj za osvetom, upućen samom Bogu zato što ih nije spasio, što se nije umiješao u vrtlog razaranja; jedno ‘bogosluzje’ u kojem se samog Boga poziva da ne dopusti da se počinitelji izvuku, u kojem će stare biblijske molitve za osvetom pronaći novo mjesto i gdje će *Bog* provesti odgovarajuću pravdu: ne kako bi se počinitelje uništilo, nego kako bi ih se gurnulo u nedokučivu patnju božanske ljubavi” (str. 145), citira Fuchs samog sebe iz jednog drugog članka i zaključuje: „Doista, u euharistiji slavimo oboje (i to bi se u objavama moralo uvijek naglasiti da bi se izbjegli nesporazumi): Isusovu smrt kao zadovoljštinu za grijeha ljudi i činjenicu da smo svi ljubljani, bez da se strašna razlika između iskustva patnje i nanošenja patnje umanjuje. Sukladno tome bi se trebao oblikovati i narativ o ovom mjestu (misli na Bleiburg, op. p.). Za dobrobit jedne druge budućnosti, koja će se razlikovati od onoga čega se ovdje sjećamo. Kao dinamika koja djeluje protiv prokletstva ponavljanja” (str. 146).

Christian Henkel iz Eichstätt-Ingolstadta piše o domovini digitalnih urođenika, u članku „Autobusna stanica u Nigdjezemskoj”. Po njemu se domovina može opet smjestiti uz mjesto uz koje se mogu vezivati nove priče, izgraditi nove mreže odnosa. „Tome su na iznimno praktičan način pridonijeli digitalni urođenici osnivajući male tehnološke startupove i coworking prostore u svojim rodnim selima i bez nostalgичnog prilagođavanja okolini donijeli sa sobom daleki svijet – kao i širokopojasnu internetsku povezanost – u svoja stara rodna sela. Iz tog razloga bih dakle ovdje predstavljeno razmišljanje usporedio s autobusnom stanicom u mom rodnom mjestu: nakrivljena nadstrešnica na autobusnoj stanici, mjesto s kojim se

povezuju brojna sjećanja i istovremeno mjesto koje čežnju za dalekim svijetom, za nepoznatim održava budnom”, poručuje Henkel (str. 162).

Sustavno-teološko promišljanje „Domovina(-e) kao pripadanje nedovršenom mjestu” rad je Gunde Werner sa Sveučilišta u Grazu. Werner obrađuje dva teksta Carolin Emcke na tu temu te se zauzima za jedno nedovršeno mjesto i protiv jednoznačnih pripisivanja značenja, interpretirajući pojam domovina kao nepredvidivu povijesnu konstrukciju.

Kakva se stajališta o „domovini” razvijaju kod hrvatskih branitelja i kakve je posljedice na njih ostavio rat pokazali su Gina Šparada i Boris Vidović s KBF-a u Splitu u članku „O osjećaju zajedništva kod veterana oboljelih od Posttraumatskog stresnog poremećaja”.

Autori zaključuju: „Prestankom rata nestaje društvenog priznanja i potpore. Hrvatsko društvo se sve više distancira od branitelja potiskujući ih na margine. Za branitelje to predstavlja udarac na njihov osobni identitet. Osjećaju se iskorišteni i marginalizirani od strane onog društva kojeg su branili i izgrađivali. Krajnje je vrijeme da hrvatsko društvo postane svjesno svoje zadaće i ovim osobama iskaže odgovarajuće poštovanje i omogući integraciju, priznajući njihovu ulogu u procesu oslobađanja i osamostaljivanja Domovine. Zadaća branitelja je prepoznavanje vlastitog mjesta u povijesnom procesu izgradnje Hrvatske” (str. 196).

„Sjeti se!” naslov je teksta Nicole Marie Bauer iz Innsbrucka o „židovskoj domovini – židovskom identitetu u Austriji nakon 1945.?”. Domovina i židovstvo dva su pojma koja se teško mogu povezati jedan s drugim, piše Bauer, te analizira kako je židovski identitet nastajao kroz povijest, sve do Shoaha, kod nas više nazivanog holokausta u Drugom svjetskom ratu kao markeru židovskog identiteta.

Za kraj ističe: „Već je utvrđeno da židovstvo nije nužno vezano za jedno mjesto – svitak Tore, kao centralni simbol svetosti, može se fleksibilno prenositi s jednog mjesta na drugo. Iskustvo dijaspore i geografska razasutost židovskog naroda već su stoljećima dodatni marker židovskog identiteta. Međutim, jedna od osnovnih potreba čovjeka je potreba za sigurnošću, odnosno za jednim mjestom na kojem će osjećati sigurnost – potreba za domovinom. Može li Austrija u budućnosti biti mjesto na kojem židovski život može rasti i razvijati se, mjesto koje je domovina svijeta raznolikosti, svijeta pluralizma i različitosti, još će se pokazati” (str. 241).

Sljedeći je naslov u zborniku religijsko-pedagoški pristup Bernharda Grümmea iz Bochuma „Sporna ‘domovina’”. „Domovinu se kao pojam u velikoj mjeri instrumentalizira”, piše Grümme, „a nje-

no politiziranje ima utjecaja i tamo gdje ga se ne očekuje. Ovdje nije namjera prikazati gotovo eruptivno rastuću rasprostranjenost pojma domovina ili rekonstruirati njegovu poziciju u velikim pričama kao što je globalizacija ili nacionalizam, a koji se upravo zbog njihove komplementarnosti smatraju zaslužnima za ovu dinamiku širenja” (str. 255).

Zanimljivo je kako se Grümme, a i većina ostalih stranih autora u ovom zborniku, rado služi ležernijim slikama i usporedbama iz suvremene kulture, među inim govoreći i o protagonistima pop-rock scene. Tako u ovom kontekstu teme domovine Bernhard Grümme piše kako zna da je i samog Boba Dylana velikim dijelom inspiriralo upravo njegovo djetinjstvo u Minnesoti i da su Rolling Stonesi svoju kreativnu energiju crpili i još uvijek crpe iz svojih korijena u Dratfordu.

Već smo spominjali Christiana Bauera koji navodi singl Alice Merton kao njihovu obiteljsku pjesmu 2017. godine. Ottmar Fuchs u sjećanje na Nelly Sachs donosi dvije njezine pjesme. Nicole Maria Bauer svoj članak otvara pjesmom „Ziehende Landschaft” Hilde Domin. Roman A. Siebenrock ističe kako je naslov njegovog rada inspiriran pjesmama koje su postale crkveni napjevi, i navodi dvije uglazbljene pjesme „Samo smo gosti na zemlji” i „Ja sam samo gost na zemlji”.

Naši se autori bave konkretnijim hrvatskim temama, pa tako i Jadranka Garmaz iz Splita u religijskopedagoškom osvrtu na domovinu s naslovom „Između udomljenja i beskućništva u vjeri”. Autorica ističe kako je težište u radu stavljeno na riječ „između”. „Kontekstualno se slikovito nalazimo između rijeke pune krokodila i obale pune tigrova. Nalazimo se u izrazito podijeljenom društvu, u kojem je jaka društvena polarizacija između onih koji su vjerni vladajućima i onih koji su vjerni oporbi. Crkva je u napetosti između svijeta i Boga. Vjernici su u napetosti između očuvanja tradicije i razvoja vjere u novim okolnostima, između tradicionalizma i kršćanskog oblikovanja života u današnjem svijetu...” (str. 265).

U nastavku Garmaz kontekstualizira ponovno uvođenje vjeronaučne nastave u hrvatske škole, i piše o tome kako se vjeronauk (s)nalazi pred izazovima sekularističkog društva.

„S jedne strane željan dugo iščekivanog ulaska u javnu sferu, koja mu je desetljećima bila zabranjena od strane komunističkih vlasti, katolički se vjeronauk želi što bolje pozicionirati u školi. S druge strane, pritiješnjen konzumističkim i utilitarističkim paradigama, vjeronauk traži svoje novo utemeljenje, kako teološko tako i religijsko-pedagoško”, naglašava autorica (str. 267) i zaključuje:

„Budući da Isus ne isključuje nikoga, pozvani smo nadići podjele i zajedno s drugačijima, drugima, tražiti Božje lice i hoditi na putu vjere prema nebeskoj Domovini. Radi toga je za budućnost vjeronauka od iznimne važnosti da otvara i drži otvorenima međuprostore u kojima čovjek na temelju duboke ukorjenjenosti u vjeri (*sensus ecclesiae*) polazi na put traganja za smislom života i suočava se s izazovima današnjega društva. Jer se samo u međuprostorima događa život” (str. 273).

Sličnu temu obrađuje još dvoje Splitsana, Mihael Prović i Sabina Marunčić, u zajedničkom radu „Doprinos srednjoškolskog vjerskog odgoja promicanju europskih vrijednosti”. I oni počinju s procesom osamostaljenja Republike Hrvatske, koji je bio dug i složen do punopravnog članstva u Europskoj uniji.

Zahvaljujući ugovorima između Republike Hrvatske i Svete Stolice te između Republike Hrvatske i Europske unije, pišu autori, u planovima i programima katoličkog vjeronauka ugrađene su vrijednosti Unije, a da se pritom nije izgubio vlastiti nacionalni i vjerski identitet hrvatskoga katoličkog naroda.

„Temeljna načela vjerskog odgoja u obrazovnom sustavu Republike Hrvatske nisu u oprečnosti s ciljevima i vrijednostima Europske unije koje se na mnoge načine odražavaju u njegovom kurikulumu. Katolički vjeronauk tematizira i promiče vrijednosti i stavove kao što je pluralizam, nediskriminacija, tolerancija, pravda, solidarnost i ravnopravnost žena i muškaraca. On je u službi cjelovitog odgoja čovjeka, promiče općeljudske i vjerničke vrednote, dakle univerzalne vrijednosti koje su ujedno i vrijednosti Europske unije. Te vrijednosti utkane su u planove i programe Katoličkog vjeronauka u srednjim školama, sukladno razvojnoj dobi učenika”, zaključuju Prović i Marunčić (str. 295).

Predzadnji članak u zborniku *Raznolike domovine* rad je Matthiasa Scharera iz Innsbrucka. Nosi naslov „Nikada više neću imati domovinu, osim one u srcima ljudi”. To je izjava Ruth Charlotte Cohn, Židovke, psihologinje, koja je utemeljila koncept interakcije usmjeren na temu, odnosno T.C.I. – tematski centriranu interakciju iz kojeg porijeklo vuče „Komunikativna teologija”. Cohn je navedene riječi izrekla govoreći o odlasku iz rodne kuće nakon što ju je 1970-ih, po završetku rata i nakon holokausta, prvi put posjetila. Scharer kao podnaslov članka navodi: „Migrantica između izgubljene domovine i iskoraka ka novom poimanju terapije i učenja”. Okosnicu žive rasprave koja se vodila na simpoziju u Sinju i Splitu oko pojma „raznolikih domovina”, Matthias Scharer vidi u prevladavanju prošlosti i usmjeravanju ka budućnosti u Hrvatskoj.

„Kako se moglo ili se još uvijek može premostiti taj jaz? Ja sam utjelovljenje «mosta» potražio u liku migrantice iz čije je boli zbog izgubljene domovine nastao društveno relevantan koncept učenja u obliku 'socijalne terapije'. Riječ je o Ruth C. Cohn (1912.-2010.), njemačkoj psihoterapeutkinji židovskog porijekla, koja je tijekom 1980-ih stekla svjetsku slavu kao mirovna i socijalna pedagogija”, ističe autor (str. 326).

Scharer dalje navodi kako je s Jadrankom Garmaz na hrvatskom jeziku objavio zajedničku knjigu koja iz teološke perspektive opisuje temeljne odrednice pristupa Ruth Cohn i dodaje kako se na Teološkom fakultetu u Splitu ima prilika pohađati seminar iz Tematski usmjerene interakcije, te se okupio i međunarodni interdisciplinarni znanstveni krug iz područja komunikativne teologije.

„Kroz izlaganja mojih hrvatskih kolega na temu 'osjećaja zajedništva ratnih veterana oboljelih od PTSP-a' te 'vjerskog odgoja i obrazovanja srednjoškolaca u Hrvatskoj', koji je usmjeren ka 'očuvanju europskih vrijednosti', u predmetnoj se radnoj grupi razvilo široko područje rasprave”, primjećuje Matthias Scharer i na kraju poručuje: „U Europskoj uniji, koja je po mnogočemu pluralistička, pitanje uključivanja i isključivanja ljudi postaje sve hitnijim. Tematski usmjerena interakcija Ruth C. Cohn, koja u međuvremenu postaje sve poznatija i u Hrvatskoj, doduše ne nudi gotov recept koji bi omogućio društveno svjesno integrativno i inkluzivno učenje. Međutim, ona otvara put kojim bi učenici/-e i učitelji/-ce mogli zajedno krenuti u nastojanjima da se nauče konstruktivno nositi s raznoraznim iskustvima i osjećajima otuđenosti i različitosti” (str. 336).

Zadnji je prilog Romana A. Siebenrocka s Katoličkoga teološkog fakulteta u Innsbrucku, „Samo smo gosti na Zemlji...”. Riječ je o promišljanjima o suštini kršćanskog postojanja na ovom svijetu. „Domovina” bi po njemu bila okruženje u kojemu mu se svi raduju i on se raduje svima, mogla bi biti druga riječ za potpunu sreću i prizore slave. Siebenrock se potom pita, gdje se nalazi takvo mjesto, postoji li uopće takav raj? I odgovara: ne, osim u snovima ili iluzijama, takvo mjesto na zemlji čista je utopija.

Završavamo riječima Siebenrocka kojima se zaključuje njegov članak i cijeli Zbornik 21: „Domovina *nije* ni ovdje ni ondje. Ona je kao odnos s Bogom uvijek ovdje i ondje. Domovina *će biti*, to je kršćanska nada. A hoće li i kakva će jednom biti, pokazat će nam se, jer 'Što oko ne vidje, i uho ne ču, i u srce čovječje ne uđe, to pripravi Bog onima koji ga ljube' (1 Kor 2,9). No nikada uz pomoć nasilja ne smijemo pokušati prisvojiti ono što možemo samo primiti na poklon” (str. 366).

Puno je tema zahvaćeno u zborniku *Raznolike domovine*. Po meni, nedostaje jedna, i to bitna, ljubav prema domovini. O tome su od ilirskog pokreta pa do naših dana pjevali mnogi hrvatski pjesnici, poput Ilije Okrugića, čiju je pjesmu „Domovini i ljubavi” uglazbio u romantičarskom duhu Ivan pl. Zajc. Da ne bude da samo stranci citiraju pjesme, evo za kraj navedene:

„Domovino, domovino, raju žića moga, a ti draga, a ti draga, cvijeće raja toga. U tom raju, u tom raju, sve su moje slasti, ljubav, sreća, ljubav, sreća, ponos i sve časti! Domovino, domovino, slatko milovanje, A ti draga, srca uzdisanje! Za vas, za vas, za vas samo krvca vrije, Za vas, za vas, srce do svog konca bije! Domovino, domovino, evo uvijek zrije, Duša moja, duša moja, jasne zvijezde dvije. Jedna tvoja, jedna tvoja, druga drage to je, jer na svijetu, jer na svijetu, sve ste vas mi dvoje!”

Ivan Ugrin